

Durmuş Hocaođlu

Dersimiz Milliyetçilik: X

Pozitif Milliyetçilik: 9

Yeniçağ, “Analiz”, 25 Mart 2007, Pazar., s.12
“Analiz” Sıra No: 506; 2007-021; Mart-10

YENİÇAĞ

Tom Bottomore, “*Sosyologların son yıllarda milliyetçiliğe ve ulusal-devlete daha fazla önem vermelerine, bu olaylara karşı daha eleştirel bir tutumun eşlik ettiği sık sık belirtilmektedir*” dedikten sonra Anthony Smith’in, *Batı’da geçerli olan milliyetçilik imajının bugün esas olarak olumsuz olduğunu*[1] söylediğini, te’yid bâbından, nakletmektedir. Bu bir “**negatif milliyetçilik**” tanımlamasıdır ve bir tesbit olarak da yanlış sayılmaz; ancak, fırsat olursa ileride göreceğiz ki, bu negatif imajın oluşmasını, tarihî sebeplerini gözardı ederek anlamak mümkün olmadığı gibi – çünkü bugündeki herşeyin kökü tarihtedir - diğer yandan da, hâssaten aydınlar arasında sıkça rastlanan bu negatif tavra karşılık, cemiyet olarak milliyetçiliğe pozitif bir misyon izâfe etmek arasında taban-tabana bir te’zad vardır: Bir söylem olarak menfî ve itici olan milliyetçilik, Batı’da – ama bâhusus Avrupa’da; Amerika’da vaziyet daha farklıdır - bir eylem (aksiyon) ve var-oluş (ekzistans) olarak fevkalâde müsbet ve çekicidir. Bu vaziyet cidden, ilk bakışta anlaşılabilir gibi görünür; tıpkı, yine aynı Avrupa’da ırkçılığın “söylem” plânında son derece şedîdâne tel’în ve reddedilmesine mukabil, nasıl olup da bir var-oluş hâli olarak akıl almaz derecede güçlü – onbeş üyeli AB’de ortalama yüzde altmış altı - olduğunun da anlaşılabilir olması gibi. Nitekim, aynı müellif, yukarıdaki cümlelerinin bir paragraf sonrasında, “*İçinde bulunduğumuz durumun bu görüntüsüyle ortaya çıkan kasvetli beklentiyi ferahlatacak, milliyetçiliğin çekiciliğini azaltabilecek veya ulus-devlet yerine yeni ve inandırıcı bir siyasal ideal koyabilecek herhangi bir önemli toplumsal hareket mevcut değildir*” demektedir ki, esas olarak mes’elenin sırrı bu noktada olsa gerektir: Milliyetçiliğin bir var-oluş, bir yaşama olarak gücü, bir isim olarak gücünün fevkalhad üstündedir; bir isim olarak milliyetçilik birçok yerde zayıftır, bu bakımdan “negatif” bir imaj ortaya çıkar; insanların büyük kısmı kendilerinin “milliyetçi” olarak tavsîf ve tesmiye kılınmasından pek hoşnut olmaktan değillerdir gerçekten de; ama yine gerçekten, buna mukabil, bir ekzistans olarak, milliyetçidirler ve milliyetçilik yaparlar. Bu, Gellner’in, milliyetçiliği, “yer çekimi”ne teşbîh etmesine benzer bir sebepten neş’et etmekte olsa gerektir[2]: Nasıl ki Yer Çekimi (Kütle-Çekim, Gravitation), maddî nesnelere yaratılışında mevcut olan bir tabiat kanunu gereğidir – ki “*Lex Natura, Lex Dei*” (Tabiat’ın Kanunları Tanrı’nın Kanunlarıdır) diyen hikmetli kelâm mûcibince bu da, Kavaanîn-i İlâhiye cümlesindedir – milliyetçilik dahi, anlaşılabilir o ki, öyledir.

Milliyetçiliğin fiilî bir vâkıa olarak bu karşı konulamaz câzibesini, fiilî bir vâkıa olarak bu pozitif algılanışını, S. J. Lee, “*Milliyetçiliğin önemli özelliklerinden biri de, ideolojik açıdan biçimsiz ve sınırlarının belirsiz olmasıdır. Eğer gerekli ise, sadece bir şeyleri dönüştürünce şekil değiştirir, fiilen başka bir ideolojiye uyum sağlar ve tamamıyla farklı biçime girer*” cümleleriyle dile getirmektedir[3].

Evet: Milliyetçilik böyle bir şey; rijid ideolojik kalıpları yok, her yere ve her şarta – veya çok yere ve çok şarta – uyum sağlayabiliyor ve belki de en önemlisi, kendisi pek dönüşmüyor, ama çok şeyi kendisine dönüştürüyor.

[1] Tom Bottomore., *Siyaset Sosyolojisi*, Teori Yayınları, Verso A.Ş., Ankara, Kasım 1987., s.68

[2] “*Milliyetçilik, çoğu zaman şiddetli derecede yıkıcı olacak kadar güçlü olmasa da, yerçekimi gibi önemli ve kapsayıcı bir güçtür.*” [E. Gellner., *Milliyetçiliğe Bakmak (Encounters with Nationalism, 1994)*., ISBN 975-470-653-0., Çevirenler: S. Coşar, S. Özertürk, N. Soyarık., İletişimYayımları., İstanbul 1998., s.12]

[3] Stephen J. Lee., *Avrupa Tarihinden Kesitler (1789-1989) (Aspects of European History, 1789-1980; 1982)*., ISBN 975-298-018-X., Çeviren: Savaş Aktur., Dost Kitabevi Yayınları., Ankara, 2002., s.338

